KOMISIJA ZA HARTIJE OD VRIJEDNOSTI

PROGRAM RADA ZA 2016. GODINU

Sadržaj

1. KLJUČNI PRIORITETI 3
2. PLANIRANE AKTIVNOSTI 4
3. KOMISIJA ZA HARTIJE OD VRIJEDNOSTI 5
4. USKLAĐIVANJE SA EU REGULATIVOM 8
   4.1 Zakon o tržištu kapitala 8
   4.2 Zakon o preuzimanju akcionarskih društava 10
5. SUPERVIZIJA TRŽIŠTA KAPITALA 12
6. UNAPREĐENJE KORPORATIVNOG UPRAVLJANJA 15
   6.1 Finansijsko izvještavanje emitenata 15
   6.2 Edukativna funkcija 16
      6.2.1 Finansijska pismenost 16
      6.2.2 Strategija razvoja finansijske edukacije potrošača 17
      6.2.3 Edukacija učesnika na tržištu kapitala 18
7. SARADNJA SA MEĐUNARODNIM I DRŽAVNIM ORGNAIMA I INSTITUCIJAMA 19
   7.1 Međunarodna saradnja 19
   7.2. Saradnja sa državnim organima, skupštinom i institucijama u Crnoj Gori 20

1. KLJUČNI PRIORITETI

Ključni prioritet Komisije u narednom periodu se odnosi na **usklađivanje regulatornog okvira sa regulativom EU** koja uređuje ovu oblast.

U 2016. Komisija će otpočeti **proces izrade i implementacije podzakonskih akata koji proizilaze iz Zakona o tržištu kapitala**, čije se stupanje na snagu očekuje u I prvom kvartalu 2016. godine. U skladu sa tim, usklađivanje supervizije kroz implementaciju i primjenu EU pravila i praksi će predstavljati ključni prioritet u aktivnostima Komisije.

2. PLANIRANE AKTIVNOSTI

Misija Komsije za hartije od vrijednosti je Povećanje zaštite investitora i unapređenje stabilnog i uređenog tržišta kapitala. Ova misija ima tri prateća cilja:

1. **Zaštita investitora**: pružanje najbolje usluge korisnicima finansijskih usluga i jačanje njihovih prava kao investitora uz prepoznavanje njihovih obaveza;
2. **Uređeno tržište**: Unapređenje integriteta, transparentnosti, efikasnosti i dobrog funkcionisanja tržišta kapitala i njegove infrastrukture;
3. **Finansijska stabilnost**: Jačanje finansijskog sistema u cilju povećanja njegove otpornosti na šokove i finansijske disbalanse, uz podsticanje ekonomskog rasta;

Ova tri cilja su međusobno povezana i doprinose povećanju povjerenja investitora. Zaštita investitora i uređeno tržište doprinose finansijskoj stabilnosti, dok istovremeno, povećana finansijska stabilnost podupire uređenje tržišta i zaštitu investitora. Komisija svoju misiju ostvaruje kroz sljedeće aktivnosti:

- **Usklađivanje sa EU regulativom**
- **Supervizija tržišta kapitala**
- **Unapređenje korporativnog upravljanja**
- **Saradnja sa međunarodnim i državnim organima i institucijama**

3. KOMISIJA ZA HARTIJE OD VRIJEDNOSTI

Komisija za hartije od vrijednosti je zakonom ustanovljeno nezavisno regulatorno tijelo osnovano radi uređivanja i nadzora izdavanja hartija od vrijednosti i njihove trgovine u skladu sa međunarodnim pravilima i principima Međunarodne organizacije komisija za hartije od vrijednosti (IOSCO), pravnim okvirom evropske unije u ovoj oblasti (EU Acquis) i pravilima Evropskog nadležnog organa za hartije od vrijednosti i tržišta (ESMA).

Komisija za hartije od vrijednosti (u daljem tekstu: Komisija) se zalaže za ostvarivanje vizije moderne regulacije tržišta kapitala sa precizno definisanim ciljevima:

- *podsticanje poštenog, efikasnog i transparentnog tržišta kapitala u cilju zaštite investitora u hartije od vrijednosti i smanjenja sistemskog rizika;*
- *regulisanje emisija hartija od vrijednosti i poslovanja sa tim hartijama;*
- *vršenje nadzorne funkcije nad tržištem kapitala;*
- *edukacija učesnika na tržištu kapitala;*
- *informisanje javnosti o trendovima i razvoju tržišta kapitala;*
- *razvoj internih strateških kapaciteta i organizacione efikasnosti*

Komisija vrši kontinuiran nadzor nad poslovanjem lica i društava koja profesionalno trguju hartijama od vrijednosti, sa ciljem da promoviše i podstiče visoke standarde zaštite investitora i integriteta tržišta.

Komisija je punopravni član IOSCO-a, a takodje i potpisnik multilateralnog Memoranduma o saradnji i medjusobnom razumijevanju kojim se priznaje kapacitet Komisije za ravnopravnu saradnju i razmjenu informacija izmedju članica IOSCO. Pored toga, Komisija je potpisnik Memoranduma o razumijevanju i razmjeni informacija sa regulatorima iz regiona i potpisnik je Memoranduma o saradnji i razmjeni podataka u oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Regulatorni okvir i praksa tržišta kapitala u Crnoj Gori visoko su ocijenjeni od strane IOSCO-a, sa aspekta primjene najbolje međunarodne prakse i međunarodnih standarda. Uz tu ocjenu, regulatorni sistem je bio predmet analize i istraživanja od strane IOSCO-a. Međunarodni tim IOSCO je istraživao i potvrdio da je na tržištu kapitala implementiran regulatorni sistem koji ispunjava kriterijume A liste, u grupi od 50 zemalja, čiji regulatorni sistem u potpunosti ispunjava zahtjeve o razmjeni

informacija, čime je dobijena pozitivna ocjena sposobnosti kreiranja potrebnih podataka, upotrebe, čuvanja i razmjene u svrsi profesionalnog obavljanja posla.

Komisija za hartije od vrijednosti Crne Gore je, od strane Evropskog nadležnog organa za tržišta kapitala, prihvaćena za potpisnicu Memoranduma o saradnji u oblasti alternativnih investicionih fondova. Cilj potpisivanja Memoranduma je unaprjeđenje saradnje, razmjene informacija i iskustava vezanih za nadzor alternativnih investicionih fondova, uz sprovođenje pravila o povjerljivosti i razmjeni informacija koja se primjenjuju na nadlažne organe EU, ESMA-u i Evropski savjet za sistemski rizik (ESRB).

Dosadašnje funkcionisanje institucija tržišta hartija od vrijednosti pokazalo je da su propisi i institucije uspostavljeni u skladu sa potrebama tržišta, da su sistemi i komponente prilično uhodani i da predstavljaju dobru osnovu za dalji razvoj tržišta.

U obavljanju poslova utvrđenih zakonom, Komisija je samostalna i nezavisna i odgovorna za svoj rad Skupštini Crne Gore. Komisija se sastoji od pet članova: predsjednika, zamjenika predsjednika i tri člana Komisije. Komisiju imenuje Skupština na prijedlog Vlade Crne Gore.

Ukupan broj zaposlenih u Komisiji je 26, (uključujući i članove Komisije), raspoređenih u šest organizacionih jedinica, kojim rukovode članovi Komisije i sekretar.

- *Sektor tržišta hartija od vrijednosti obavlja poslove i zadatke koji se prije svega odnose na licenciranje učesnika na tržištu kapitala, kao i njihovu posrednu i neposrednu kontrolu i kontrolu u dijelu sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.*
- *Sektor investicionih i penzionih fondova obavlja poslove licenciranja investicionih i dobrovljnih penzionih fondova, kao i njihovu posrednu i neposrednu kontrolu.*
- *Sektor korporativnih aktivnosti vrši obradu i pripremu prijedloga za evidentiranje emisija hartija od vrijednosti, vodi registar odobrenih emisija i vrši kontrolu postupka emisije hartija od vrijednosti.*
- *Sektor za razvoj i saradnju obavlja poslove koje se odnose unaprjeđenje regulatornog i institucionalnog okvira za funkcionisanje tržišta kapitala i istraživanje, analize i projekcije razvoja tržišta.*
- *Kabinet predsjednika vrši stručne analitičke i administrativne poslove za potrebe predsjednika.*

- *Sekretarijat Komisije obavlja administrativno-tehničke i operativno-tehničke poslove neophodne za efikasno poslovanje Komisije.*

4. USKLAĐIVANJE SA EU REGULATIVOM

Nacionalni plan za integraciju u Evropsku Uniju (EU) i Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju predstavljaju osnovu za preduzimanje aktivnosti na usaglašavanju propisa iz ove oblasti sa propisima EU. Kroz ovaj proces se vrši implementacija standarda i prakse poslovanja od strane zaposlenih u Komisiji, kojima će obavljanje regulatorne i nadzorne funkcije biti usklađeno sa praksom zemalja EU.

Komisija ima aktivno učešće u procesu pridruživanja EU u okviru sljedećih oblasti:

- 4. Sloboda kretanja kapitala;
- 6. Privredno pravo;
- 9. Finansijske usluge;
- 17. Ekonomska i monetarna unija.

U okviru ovog procesa Komisija redovno ispunjava obaveze i učestvuje u radu pregovaračkih grupa, Pododbora za ekonomska i finansijska pitanja i statistiku i Odbora za unutrašnje tržište i konkurenciju.

***Aktivnost**: Usaglašavanja propisa sa propisima EU*
***Rok**: Kontinuirano*

4.1 Zakon o tržištu kapitala

Nacrt Zakona o tržištu kapitala, nastao je kao rezultat višemjesečnih analiza realnog stanja na finansijskom tržištu, sagledavanja postojećih problema u njegovom bržem razvoju i funkcionisanju, kao i iskazanih potreba njegovih učesnika za određenim izmjenama koje treba da doprinesu da se ova oblast uredi na adekvatniji i savremeniji način.

Svrha Nacrta zakona je usklađivanje u potpunosti sa zakonodavstvom o hartijama od vrijednosti Evropske unije i smjernicama IOSCO-a, usklađenost rada Komisije, prevashodno uključujući regulatornu funkciju i funkciju sprovođenja zakona. Cilj Nacrta zakona je da usmjeri pažnju Komisije na one regulatorne aktivnosti koje su najvažnije za zaštitu investitora, odnosno pravično i uređeno trgovanje hartijama od vrijednosti akcionarskih društava.

S obzirom da je pravna regulativa Crne Gore u periodu kontinuiranog usaglašavanja sa propisima EU, kao i zbog izražene težnje privrednih subjekata koji su učesnici na finansijskom tržištu da se domaće tržište kapitala učini atraktivnijim kako domaćim, tako i stranim investitorima, ukazala se potreba za donošenjem novog zakona o tržištu kapitala.

Jedan od osnovnih ciljeva prilikom izrade Nacrta zakona, bio je dalje usklađivanje sa direktivama EU iz ove oblasti, te ih potpuno unijeti u domaću regulativu, vodeći računa o budućem pravcu razvoja finansijskog tržišta u Crnoj Gori, u smislu njegovog unapređenja i integracije sa finansijskim tržištima u regionu.

Iz direktive broj **2014/65/EU** o tržištu finansijskih instrumenata, u Nacrtu su primijenjene odredbe iz sljedećih oblasti: definisanje osnovnih pojmova i oblasti primjene, izdavanje dozvola i uslovi poslovanja investicionih društava, regulisano tržište hartija od vrijednosti, nadležnosti regulatornog organa u postupku izdavanja dozvola investicionim društvima, regulisanom tržištu i organizatoru tržišta, definisanje investicionih usluga i aktivnosti i dodatnih investicionih usluga koje pružaju investiciona društva, definisanje finansijskih instrumenata sa kojima trguju, kao i kriterijumi za lica koja mogu biti profesionalni klijenti.

Iz direktive broj **2006/73/EC** u Nacrtu su primijenjene odredbe o organizacionim zahtjevima i uslovima poslovanja investicionih društava.

Iz direktive broj **2004/109/EC** o harmonizaciji zahtjeva za transparentnost u vezi sa informacijama o izdavaocima čije su hartije od vrijednosti primljene na regulisano tržište i direktive broj **2013/50/EU** u Nacrtu su primijenjene odredbe koje se odnose na definisanje određenih pojmova u zakonu, periodično izvještavanje od strane emitenata, godišnji i periodični izvještaji, informacije o većinskim udjelima i informacije o bitnim događajima u poslovanju emitenta.

Iz direktive broj **2003/71/EC** u vezi sa informacijama sadržanim u prospektu i objavljivanjem prospekta, i direktive broj **2010/73/EU** primijenjene su odredbe iz oblasti kojom se reguliše obaveza i izuzeci objave prospekta, minimalna sadržina prospekta, odgovornost za sadržaj prospekta, preporuke za odobrenje i objavljivanje prospekta, način oglašavanja prospekta i ovlašćenja nadležnog organa matične države za pitanja vezana za prospekt.

Iz uredbe broj **596/2014** o zloupotrebi tržišta i Direktive 2014/57/EU, primijenjene su odredbe iz oblasti definisanja pojmova insajderske informacije i

manipulacija na tržištu, zabrane zloupotrebe insajderskih informacija, razmjene insajderskih informacija, zabrane manipulacija na tržištu, obaveza izvještavanja nadzornog organa o transakcijama obavljenim na osnovu insajderskih informacija i o drugim manipulacijama na tržištu.

Iz direktive broj **97/9/EC** o šemama zaštite investitora, u Nacrtu su primijenjene odredbe o obaveznoj osiguravajućoj zaštiti, iznosu garantovanog potraživanja, klijentima garantnog fonda, osiguravajuća zaštita od povlačenja investicionog društva.

Iz direktive broj **98/26/EC** o konačnosti poravnanja u platnim sistemima i sistemima hartija od vrijednosti, u Nacrtu su primjenjene odredbe iz oblasti definisanja pojmova "sistem", "učesnik", "centralna druga ugovorna strana", "operater sistema" i sl., kao i odredbe koje se tiču stečajnog postupka protiv učesnika u sistemu i uticaja takvog postupka na sistem.

Aktivnost: *Učešće u aktivnostima vezanim za usvajanje Zakona o tržištu kapitala.*
Rok: *U skladu sa planom rada Vlade Crne Gore i dinamikom rada Skupštine Crne Gore.*

Aktivnost: *Izrada podzakonskih akata vezanih za implementaciju Zakona o tržištu kapitala*
Rok: *Godinu dana od stupanja na snagu Zakona o tržištu kapitala (sa pojedinačnim izuzecima gdje su rokovi implamentacije produženi)*

4.2 Zakon o preuzimanju akcionarskih društava

Praktična primjena važećeg Zakona o preuziamnju akcionarskih društava u vremenu od njegovog donošenja do danas pokazala je da je njegov koncept dobro definisan, ali da određena zakonska rješenja nijesu jasna i dosledno izvedena pa se ovim izmjenama želi postići bolja regulacija u oblastima koja su regulisana odredbama važećeg Zakona. Kroz predložene izmjene i dopune želi se postići bolja usklađenost sa evropskim zakonodavstvom.

Predlog Zakona o izmjenama i dopunama zakona o preuzimanju akcionarskih društava je u potpunosti usklađen sa odredbama Uputstva br. 2004/25/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta kao sekundarnog izvora i usklađen je sa svim načelima koja iz tih odredbi proizliaze iz Direktive 32004L0025

Aktivnost: *Učešće u aktivnostima vezanim za usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama zakona o preuzimanju akcionarskih društava.*
Rok: *U skladu sa planom rada Skupštine Crne Gore.*

5. SUPERVIZIJA TRŽIŠTA KAPITALA

Komisija usvaja Godišnji plan kontrola čiji je cilj racionalno i ekonomično upravljanje resursima, prije svega kadrovskim i materijalnim, u cilju postizanja produktivnih rezutata i prepoznavanja određenih tema za kontrole na osnovu rizika koji nastaju u razvoju ukupnog finansijskog tržišta.

Prema Generalnom planu kontrola za 2016. godinu, učesnici na tržištu kapitala su raspoređeni u sljedeće kategorije:

- ovlašćeni učesnici (brokersko- dilerska društva);
- berza;
- Centralna Depozitarna Agencija;
- investicioni fondovi (otvoreni i zatvoreni) i društva za upravljanje investicionim fondovima;
- dobrovoljni penzioni fondovi i društva za upravljanje dobrovoljnim penzionim fondovima;
- kastodi banke;
- depozitari;
- emitenti hartija od vrijednosti.

U opštem smislu, nadzorom učesnika na tržištu provjerava se usaglašenost poslovanja učesnika na tržištu hartija od vrijednosti sa zakonskom i podzakonskom regulativom u ovoj oblasti.

Efikasan sistem nadzora zahtijeva da stručni saradnici u Komisiji razviju i očuvaju temeljno razumijevanje poslovanja individualnih učesnika na tržištu, njihovih grupa i tržišta u cjelini, fokusirajući se na efikasno funkcionisanje tržišta, spriječavanje sistemskog rizika, zaštitu investitora, stabilnost finansijskog sistema, transparentnosti i čuvanje poslovne tajne.

U skladu sa Pravilima o kontroli poslovanja sa hartijama od vrijednosti ("Sl. list RCG", br. 28/07 i "Sl. list CG", 19/12) Komisija vrši neposredne i posredne kontrole, lica kojima izdaje dozvolu za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti.

Neposredne kontrole su kontrole koje vrše kontrolori Komisije kod kontrolisanog lica ili drugog lica od koga se opravdano očekuje da može pribaviti

podatke i činjenice u vezi sa kontrolom, uvidom u registre, druge evidencije, poslovne knjige i drugu dokumentaciju koja se odnosi na predmet kontrole.

Cilj neposredne kontrole je da kontrolori Komisije, na licu mjesta, kroz lični kontakt sa odgovornim licima u kontrolisanom licu, uzimanjem izjava za zapisnik, neposrednim vršenjem uvida u poslovnu dokumentaciju, utvrde da li kontrolisano lice u vezi sa predmetom kontrole postupa u skladu sa propisima kojima je regulisano poslovanje sa hartijama od vrijednosti.

Posredna kontrola se sprovodi u Komisiji i obuhvata:

- redovno praćenje i analiziranje finansijskog stanja pojedinih učesnika na tržištu hartija od vrijednosti, preko izvještaja o poslovanju, statističkih izvještaja i drugih odgovarajućih informacija, uključujući i javno dostupne informacije;
- praćenje pitanja koja zahtijevaju dodatnu pažnju, procjenu rizika razvoja, identifikaciju prioriteta i obima daljeg rada;
- pripremnu fazu za određivanje prioriteta i obima neposredne kontrole;
- analize poslovanja i trgovanja na berzi.

Komisija sprovodi posrednu kontrolu pregledom:

- dnevnih izvještaja;
- izvještaja dostavljenih po potrebi radi pribavljanja podataka za kvalitetno i pravovremeno postupanje;
- periodičnih izvještaja;
- godišnjeg izvještaja sa odgovarajućim finansijskim iskazima;
- izvještaja pribavljenih po drugom osnovu.

Komisija, u skladu sa nadležnostima utvrđenim Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, vrši nadzor nad sprovođenjem ovog zakona kod lica kojima izdaje dozvolu za obavljanje poslova sa hartijama od vrijednosti, sa izuzetkom odjeljenja u ovlašćenim bankama nad kojim kontrolu sprovodi Centralna banka. U skladu sa tim, sprovodi neposredne i posredne kontrole, koje za predmet imaju kontrolu postupanja po Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i internom aktu o analizi rizika radi spriječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Kontrolu poslovanja učesnika na tržištu kapitala Komisija vrši: po sopstvenoj inicijativi, na inicijativu člana Komisije, na predlog vlasnika hartije od vrijednosti,

potencijalnog investitora u hartije od vrijednosti, berze, učesnika na tržištu hartija od vrijednosti, Centralne Depozitarne Agencije ili na zahtjev drugog nadležnog organa, organizacije ili udruženja.

Aktivnost: *Sprovođenje kontrola učesnika na tržištu kapitala*
Rok: *Kontinuirano (u skladu sa Generalnim planom kontrola i zahtjevima)*

6. UNAPREĐENJE KORPORATIVNOG UPRAVLJANJA

Korporativno upravljanje je sistem upravljanja i kontrole kompanija. Struktura korporativnog upravljanja određuje raspodjelu prava i odgovornosti između različitih učesnika u kompaniji, ističući pravila i postupke za donošenje odluka u vezi sa poslovanjem kompanije. Ovako postupajući, kompanija obezbjeđuje strukture putem kojih se postavljaju ciljevi kompanije i sredstva za ostvarivanje ovih ciljeva i monitoring poslovanja.

Sistem korporativnog upravljanja u Crnoj Gori postavljen je Zakonom o privrednim društvima i Zakonom o hartijama od vrijednosti. Tim propisima je uspostavljen osnovni okvir korporativnog upravljanja u Crnoj Gori i omogućeno je ostvarivanje osnovnih principa korporativnog upravljanja, i to:

- Siguran metod registracije vlasništva;
- Prodaja ili prenos akcija;
- Blagovremeno i redovno informisanje o kompaniji;
- Pravo na učešće i pravo glasa na skupštini akcionara;
- Pravo na izbor članova organa upravljanja;
- Pravo na učešće u dobiti kompanije;
- Jednak tretman svih akcionara;
- Objavljivanje informacija i transparentnost.

Aktivnost: *Unaprjeđenje korporativnog upravljanja*
Rok: *Kontinuirano*

6.1 Finansijsko izvještavanje emitenata

Emitenti hartija od vrijednosti sačinjavaju i dostavljaju Komisiji kvartalne, godišnje i revizorske izvještaje, u pisanom i elektronskom obliku, na obrascima koje utvrđuje Komisija i koji su objavljeni na internet stranicama Komisije.

Baza finansijskih izvještaja na internet stranicama Komisije sadrži oko 5.400 finansijskih izvještaja, pri čemu se vrši svakodnevno ažuriranje.

Komisija će i u toku 2016. godine vršiti kontrolu dostavljanja finansijskih izvještaja emitenata hartija od vrijednosti, i u skladu sa zakonskom obavezom obavijestiti nadležne institucije ako utvrdi da postoje elementi prekršaja.

U skladu sa Pravilima o sadržaju, rokovima i načinu objavljivanja finansijskih izvještaja emitenata hartija od vrijednosti, na internet stranicama Komisije će biti objavljeni svi dostavljeni finansijski izvještaji.

Aktivnost: *Kontrola dostavljanja finansijskih izvještaja*
Rok: *Kvartalno*

Aktivnost: *Objavljivanje finansijskih izvještaja na internet stranicama Komisije*
Rok: *Kontinuirano*

6.2 Edukativna funkcija

6.2.1 Finansijska pismenost

Finansijska tržišta su se značajno transformisala i promijenila tokom poslednjih deset godina.

Razvoj komunikacionih i IT tehnologija promijenila je cjelokupan sistem i pravac industrije finansijskih usluga, uključujući banke, osiguravajuće kuće, berze, i druge pružaoce usluga.

I pored činjenice da su informacije sve više dostupne, istraživanja pokazuju da se korisnici finansijskih usluga i dalje bore sa problemom finansijske pismenosti.

Sadašnja finansijska i ekonomska kriza ukazala je na potrebu jačanja koordinacije različitih politika i aktivnosti radi postizanja stabilnosti finansijskog i ukupnog ekonomskog sistema

Fokus naše aktivnosti će prvenstveno biti na učenicima i studentima, uz mogućnost širenja i na druge učesnike u finansijskom životu.

Očekivani efekat ove aktivnosti neće biti kvantitativno mjerljiv. Ipak, Finansijska pripremljenost mladih je bitna za njihovu dobrobit i od vitalne važnosti za našu ekonomsku budućnost. Mladi ljudi moraju poboljšaju svoja finansijska znanja kako bi bili u boljoj poziciji da donose dobre investicione odluke tokom svog života.

Aktivnost: *Unaprjeđenje finansijske pismenosti*

Rok: *Kontinuirano*

6.2.2 Strategija razvoja finansijske edukacije potrošača

Komisija će nastaviti rad na realizaciji **Strategije razvoja finansijske edukacije potrošača**. Osnovni cilj ove strategije je povećanje nivoa razumijevanja (znanja i informacija) javnosti o tržištu kapitala, njegovom funkcionisanju i radu, o različitim vrstama proizvoda/investicija, uključujući dobrovoljne penzione fondove i rizik koji oni povlače i o ulozi regulatornog organa u stabilnost tržišta.

Povećana svjesnost i kompetentnost građana će se pozitivno odraziti na njihov potencijal kao investitora (i uopšte kao potrošača finansijskih proizvoda) da adekvatno traže, pronađu i obrade informacije koje se tiču tržišta kapitala, tako da mogu osigurati njihove lične potrebe i potrebe njihove porodice.

Da bi se povećao nivo svjesnosti o informacijama, Strategija predočava izradu efikasnih i efektivnih mjera da bi se široj javnosti osiguralo pružanje nepristrasnih, tačnih i lako dostupnih informacija o tržištu kapitala i o pravima investitora. Lak pristup relevantnim informacijama će omogućiti pojedincima da donesu odluke vezane za njihovu finansijsku situaciju i da razumiju i ostvare svoja prava.

Odabrane aktivnosti finansijske edukacije su predočene da bi omogućile ciljnim grupama da poboljšaju svoje razumijevanje o funkcionisanju tržišta kapitala, karakteru investicija, ulozi regulatora i drugih institucija tržišta kapitala.

Aktivnost: *Nastavak realizacije Strategije razvoja finansijske edukacije potrošača*
Rok: *Kontinuirano*

6.2.3 Edukacija učesnika na tržištu kapitala

Novi zahtjevi oblasti regulacije tržišta kapitala nesumljivo zahtjevaju promjene u stilu, metodi i načinu rada, znatno temeljnije poznavanje i praćenje uslova na tržištu kapitala, visokostručne i kompetentne učesnike na tržištu.

Tehnološki napredak je transformisao način rada, a posebno način komunikacije, i doprinio bržoj razmjeni informacija, efikasnijem i transparentnijem radu. U uslovima u kojima su promjene postali pravilo, usavršavanje i osposobljavanje mora biti kontinuirano.

U okviru svoje funkcije Komisija će organizovati edukaciju učesnika na tržištu kapitala.

Imajući u vidu transformaciju investicionih fondova, posebna pažnja će biti usmjerena na edukaciju i licenciranje u oblasti upravljanja otvorenim i zatvorenim investicionim fondovima.

Usavršavanje učesnika na tržištu kapitala omogućiće primjenu načela i praksu dobrog poslovanja prema najboljim evropskim standardima.

Edukacija učesnika na tržištu će se vršiti i putem:

- obuke za licenicaranje lica za zvanje broker, diler, investicioni menadžer investiciong fonda i investicioni menadžer dobrovoljnog penzionog fonda;
- objavljivanja informacija na internet stranicama Komisije;
- izrade zajedničkih publikacija;
- obuka za primjenu novih zakonskih rješenja i sl.

Aktivnost: *Edukacija učesnika na tržištu kapitala*
Rok: *Kontinuirano*

7. SARADNJA SA MEĐUNARODNIM I DRŽAVNIM ORGNAIMA I INSTITUCIJAMA

7.1 Međunarodna saradnja

Kao redovni član Međunarodne organizacije komisija za hartije od vrijednosti (IOSCO) i potpisnik Multilateralnog memorandum o međusobnom razumijevanju (A lista), Komisija će nastaviti izvršavanje svih preuzetih obaveza.

Nastaviće se saradnja u razmjeni informacija sa zemljama potpisnicama IOSCO-vog Memoranduma o međusobnom razumijevanju i razmijeni informacija i sa zemljama potpisnicama bilateralnih sporazuma, posebno onih koje se tiču kontrole učesnika na tržistu kapitala.

Nastaviće se saradnja sa OECD-om sa ciljem daljeg zadovoljavanja svih kriterijuma i zahtjeva Komiteta eksperata za procjenjivanje mjera za suzbijanje pranja novca i finansiranje terorizma (Moneyval).

Aktivno će se sarađivati sa Delegacijom Evropske Komisije u Crnoj Gori u cilju što potpunijeg ispunjenja obaveza iz Nacionalnog programa za integraciju Crne Gore u Evropsku Uniju. U toj saradnji posebno će se insistirati na doslednom sprovođenju obaveza iz IPA programa.

Nastavak saradnje sa Evropskim nadležnim organom za hartije od vrijednosti i tržišta (ESMA), po osnovu potpisanog sporazuma o saradnju u oblasti alternativnih investicionih fondova.

Nastaviće se saradnja i sa IFC sa ciljem implementacije najboljih praksi korporativnog upravljanja za učesnike na tržištu kapitala.

Nastaviće se i aktivnosti na široj edukaciji investitora u vezi sa korporativnim upravljanjem.

Aktivnost: *Međunarodna saradnja*
Rok: *Kontinuirano*

7.2. Saradnja sa državnim organima, skupštinom i institucijama u Crnoj Gori

Komisija će u cilju ispunjenja svojih obaveza u zato predviđenim rokovima Skupštini Crne Gore dostaviti Godišnji izvještaj o stanju na tržistu kapitala sa izvještajem o svom radu i izvještaj ovlašćenog revizora. Takođe, Komisija će dostaviti i Program rada sa Finansijskim planom.

U procesu donošenja zakona u saradnji sa nadležnim ministarstvom radiće na prijedlozima i pripremi istih i učestvovati u njihovom tumačenju.

Komisija će saradjivati sa Ministarstvom finansija, Ministarstvom ekonomije, Ministarstvom za evropske integracije, Ministarstvom rada i socijalnog staranja, Ministarstvom pravde, Upravom za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma, Ministarstvom unutrašnjih poslova, Savjetom za privatizaciju, Centralnom bankom, Agencijom za nadzor osiguranja, Komisijom za sprječavanje sukoba interesa, Državnim tužilaštvom i dr.

- Sa Ministarstvom finansija saradnja će se odvijati na poslovima usklađivanja sadržine i rokova Nacionalnog plana integracije, izradi prijedloga za izmjene i dopune postojećih zakona, koncipiranju strategije i izradi novih zakona, u implementaciji usvojenih zakona, analizi mogućnosti uvođenja podsticajnih mjera i olakšica za učesnike na tržištu i dr.
- Saradnja sa Ministarstvom ekonomije odvijaće se po pitanjima vezanim za sprovođenje Zakona o privrednim društvima i drugih propisa gdje ingerencije Komisije imaju dodirnih tačaka sa nadležnostima ovog ministarstva.
- Saradnja sa Savjetom za privatizaciju sprovodiće se po svim pitanjima vezanim za aktivnosti u procesu privatizacije i u praćenju efekata ovog procesa iz prethodnog perioda.
- Za dalje aktivnosti na planu stvaranja boljih uslova za afirmaciju dobrovoljnih penzionih fondova od značaja je saradnja sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja.
- Nastavak saradnje sa Upravom za sprečavanje pranja novca biće fokusiran na ispunjavanje obaveza Komisije kao jednog od nadzornih organa za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma, na obuci kadrova u vezi sa vršenjem nadzora, upotpunjavanja indikatora za sprečavanje sumnjivih transakcija i bolje implementacije od strane učesnika na tržistu kao i

preduzimanju mjera kojima se ostvaruje jedinstvena primjena odredbi ovog zakona od strane učesnika na tržištu kapitala.

- Saradnja sa Savjetom statističkog sistema nastaviće se u cilju ispunjavana obaveza Komisije, propisanih Zakonom o statistici i statističkom sistemu Crne Gore.
- Komisija će sarađivati sa Privrednom komorom Crne Gore, prvenstveno kroz redovno učešće u radu Odbora za poslovanje banaka, osiguravajućih organizacija i drugih finansijskih organizacija.

Komisija će sarađivati i sa ostalim institucijama sistema u skladu sa svojim zakonskim obavezama.